

Tamer BOZKURT

THEMIS

TİCARET HUKUKU - CİLT III

KIYMETLİ EVRAK HUKUKU

**6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu ve
6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu'na göre hazırlanmış,
31.1.2012 tarih ve 6273 sayılı Kanun'la 5941 sayılı
Çek Kanunu'nda yapılan değişiklikler işlenmiştir.**

İÇİNDEKİLER

8. BASKI İÇİN ÖNSÖZ.....	VII
6. BASKI İÇİN ÖNSÖZ.....	VIII
YAZAR HAKKINDA.....	IX

BİRİNCİ BÖLÜM NEDEN KIYMETLİ EVRAK HUKUKU? ADI SENETLERLE FARKI, PİYASA GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMA VE KORUMA KAYGILARI, TASNİF, DEFİLER, TEMEL KAVRAMLAR

§ 1- GENEL OLARAK KIYMETLİ EVRAK VE ALACAĞIN TEMLİKİ İLİŞKİSİ... 1	
I. GENEL OLARAK	1
II. KIYMETLİ EVRAK HUKUKU İLE BORÇLAR HUKUKU BAĞLANTISI; KAMBİYO SENETLERİNDEKİ PİYASA İŞLEYİŞİ ve ÖĞRETİCİ BİR ÖRNEK.....	8
§ 2- KIYMETLİ EVRAK HUKUKU İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEME..... 14	
I. GENEL OLARAK	14
II. MEVZUATTAKİ DURUM	14
A- Türk Ticaret Kanunu.....	14
B- Türk Medeni Kanunu	15
C- Sermaye Piyasası Kanunu	15
D- Özel Kanunlar	16
§ 3- KIYMETLİ EVRAK HUKUKUNUN TEMEL KAVRAMLARI..... 16	
§ 4- KIYMETLİ EVRAKIN UNSURLARI, BORÇLUNUN DURUMU VE DEVİR.. 22	
I. KIYMETLİ EVRAKIN TANIMI ve UNSURLARI.....	22
A- Tanım	22
B- Unsurlar	23
1. Kıymetli Evrak Bir Senettir.....	23
2. Kıymetli Evrakta Hak ve Senet Mündemictir (İçkin); İç İççe Geçmiştir	24
3. Senette Yapışık Hakkın Senetten Ayrı Devredilememesi ve İleri Sürülememesi	25
II. KIYMETLİ EVRAKTA BORÇLUNUN DURUMU.....	26
A- Genel Düzenleme	26
B- Özel Düzenleme	28
III. KIYMETLİ EVRAKIN DEVİRİ.....	28
§ 5- KIYMETLİ EVRAK ALANINDA YAPILAN TASNİFLER..... 31	
I. GENEL OLARAK	31
II. TASNİF KRİTERLERİ.....	31

A–Temsil Ettiği Hakkın Türüne Göre	31
1. Alacak (Para) Senetleri	31
2. Emtia Senetleri	32
3. Hisse (Pay) Senetleri	32
B–Kıymetli Evraktaki “Mündemiç” Hakkın Senetten Önce Var Olup Olmamasına Göre	33
1. Kurucu (İhdasî) Kıymetli Evrak	33
2. Bildirici (İzharî) Kıymetli Evrak	34
C–Kıymetli Evrakın Düzenlenmesine Neden Olan Temel İlişki İle Bağlantısına Göre (İlli-Mücerret Kıymetli Evrak)	34
1. İlli Kıymetli Evrak	34
2. Mücerret (Soyut) Kıymetli Evrak	35
D–Devir Şekli veya Hak Sahibini Tespit Şekline Göre	36
1. Nama Yazılı Kıymetli Evrak	36
2. Emre Yazılı Kıymetli Evrak	43
3. Hamiline Yazılı Kıymetli Evrak	50
E–Kamu Güvenine Layık Olup Olmamasına Göre	51
§6– KIYMETLİ EVRAKTA TAHVİL	53

İKİNCİ BÖLÜM KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA VE İPTALİ

§7– KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA VE İPTALİ	57
I. GENEL OLARAK	57
II. KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA ve İPTALİ ile İLGİLİ GENEL HÜKÜMLER	57
III. KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA ve İPTALİ ile İLGİLİ ÖZEL HÜKÜMLER	58
A– Emre Yazılı Kıymetli Evrakta	58
B– Hamiline Yazılı Kıymetli Evrakta	60
1. Yetki	60
2. Usul	60
C– Nama Yazılı Kıymetli Evrakta	61
IV. İPTAL KARARININ SONUÇLARI (GENEL)	61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KAMBİYO SENETLERİ (TİCARİ SENETLER)

§8– GENEL OLARAK KAMBİYO SENETLERİ VE ÖZELLİKLERİ	65
I. GENEL OLARAK ve YASAL DÜZENLEME	65
II. KAMBİYO SENETLERİNİN ÖZELLİKLERİ	66
A– Kanunen Emre Yazılı Olması	66
B– Geçerliliklerinin Sıkı Şekil Şartlarına Bağlı Olması	66
C– İbraz ve Tedavül Senetleri Olması	66

D–Kurucu ve Mücerret Kıymetli Evrak Olması	66
E– İmzaların Bağımsızlığı İlkesinin Geçerli Olması.....	67
F– Senetteki Mündemih Hakkın Mutlaka Para Alacağı Olması	68
G–Senet Dolayısıyla Borç Altına Girenlerin Hamile Karşı Müteselsilen Sorumlu Olması.....	68
H–İcra ve İflas Hukukunda Özel Takip Usulünün Olması	69
I– Emre veya Hamiline Yazılı Olması Koşuluyla Kamu Güvenine Layık Olması.....	69
III. KAMBIYO SENETLERİNDE EHLİYET, TEMSİL ve İMZA	69
A– Ehliyet	69
B–Temsil.....	69
C– İmza	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM KARŞILAŞTIRMALI OLARAK POLİÇE VE BONO

§9– POLİÇE VE BONO.....	73
I. GENEL OLARAK, HUKUKİ NİTELEME ve İŞLEYİŞ	73
A– Poliçe	73
B–Bono	76
II. ZORUNLU ŞEKİL UNSURLARI.....	77
A– Poliçe	77
1. “Poliçe” Sözcüğü.....	77
2. Belli Bir Bedelin Ödenmesi Konusundaki Kayıtsız ve Şartsız Havale	77
3. Ödeyecek Olan Kişinin (Muhatabın) Adı	78
4. Vade	78
5. Ödeme Yeri	79
6. Kime veya Kimin Emrine Ödenecek İse Onun Adını (Lehtar)	79
7. Düzenleme Tarihi ve Yeri.....	80
8. Düzenleyenin (Keşidecinin) İmzası.....	80
B–Bono	82
1. “Bono” veya “Emre Yazılı Senet” Sözcüğü	82
2. Kayıtsız ve Şartsız Belli Bir Bedeli Ödeme Vaadi	82
3. Vade	82
4. Ödeme Yeri	82
5. Kime veya Kimin Emrine Ödenecek İse Onun Adı (Lehtar)	82
6. Düzenleme Tarihi ve Yeri.....	83
7. Senedi Düzenleyenin İmzası	83
C–Zorunlu Unsurlardaki Eksiklikler ve Tamamlayıcı Hükümler	85
1. Poliçe	85
2. Bono	86
D–Yazılması Senedi Geçeriz Kılacak veya Yazılmamış Sayılmasına Neden Olacak Unsurlar	86

1. Yazılması Geçersizlik Sonucunu Doğuracak Kayıtlar	86
2. Yazılması Geçersizlik Sonucunu Doğurmayı, İlgili Kaydın Yazılmamış Sayılmasına Neden Olan Durumlar	86
E- İhtiyari Kayıtlar	87
III. AÇIK (BEYAZ) POLİÇE (BONO ve ÇEK) ve EKSİK POLİÇE / BONO / ÇEKTE FARKLARI	88
A- Açık (Beyaz) Poliçe-Bono-Çek	88
B- Eksik Poliçe (Bono-Çek)	90
§ 10- POLİÇEDE DÜZENLEYENİN (KEŞİDECİNİN) KONUMU VE KABUL 91	
I. DÜZENLEYENİN (KEŞİDECİNİN) DURUMU	91
II. GENEL OLARAK KABUL ve BONO ile ÇEKTE DURUM	91
III. ON İKİ SORUDA KABULE ARZ	92
A- Kim Kabule Arz Eder?	92
B- Kabule Arz Nerede Yapılır?	93
C- Kabule Arz Ne İçin Yapılır?	93
D- Kabule Arz Zorunlu Mudur?	93
E- Kabule Arz Ne Zamana Kadar Yapılabilir?	94
1. Ana Kural	94
2. İstisnalar	95
F- (İradî ve Yasal) Kabule Arz Zorunluluğu Nedir? İradî Kabule Arz Zorunluluğunu Kim Koyabilir? Neden Bazı Poliçelerde Kabule Arz Zorunluluğu Vardır?	95
1. Poliçenin Kabule Arzının «İradî» Olarak Zorunlu Kılındığı Hâller	96
2. Poliçenin Kabule Arzının «Yasal » Olarak Zorunlu Kılındığı Hâl 97	
G- Kabule Arz Yasağı Nedir ve Bu Yasak Kim Tarafından Konulabilir?	99
H- Hangi Tür Poliçelerde Kabule Arz Mümkün Değildir? Hangilerinde Niçin Kabule Arz Mecburiyeti Vardır?	99
1. Kabule Arzın Mümkün Olmadığı Haller	99
2. Kabule Arzın Mecburi Olduğu Haller	100
I- Kabule Arz Sonunda “Kabul” Nasıl Yapılır?	101
J- Poliçeye Kabul Etmemeden Dolayı Sorumsuzluk Kaydı Konulabilir Mi?	102
K- Poliçe Kabule Arz Sonucunda Kabul Edilirse Ne Olur?	102
L- Poliçe Kabule Arza Rağmen Kabul Edilmezse Ne Olur?	103
§ 11- POLİÇENİN (BONO VE ÇEKİN) CİROSU 107	
I. GENEL OLARAK	107
II. ALACAĞIN TEMLİKİ İLE CİRO ARASINDAKİ FARKLAR	108
III. CİRONUN YAPILIŞI, ŞEKLİ, SÜRESİ ve TÜRLERİ	110
A- Cironun Temel İşlevi Nedir?	110
B- Cironun Tarafları Kimlerdir? Kimlere Ciro Yapılabilir?	110
C- Ciro Ne Zamana Kadar Yapılabilir?	111
D- Cironun Şekli Nasıldır?	114

1. Genel Olarak	114
2. Ciroyu Yasaklayan Bir Kayıt ve Şart Bulunmamalıdır	115
3. Ciro Kayıtsız Şartsız Olmalıdır	115
4. Ciro Çizilmemiş Olmalıdır	116
E- Tam Ciro-Beyaz Ciro Ne Demektir?	116
F- Ciro Hangi Amaçlara Hizmet Eder? Ne İşlevleri Vardır?	119
1. Genel Olarak	119
2. Temlik Ciroyu	119
3. Tahsil Ciroyu	121
4. Rehin Ciroyu	123
§ 12- POLİÇE VE BONODA ÖDEME VE AŞAMALARI	127
I. GENEL OLARAK	127
II. VADE - ÖDEME GÜNÜ AYIRIMI	127
III. POLİÇE ve BONODA VADE TÜRLERİ	128
A- Genel Olarak	128
B- Vade Türleri	128
1. Belirli (Muayyen) Vadeli Poliçe ve Bonolar	128
2. Düzenleme Tarihinden Belli Bir Süre Sonra Ödenecek Poliçe ve Bonolar	128
3. Görüldüğünde Ödenecek Poliçe ve Bonolar	129
4. Görüldükten Belli Bir Süre Sonra Ödenecek Poliçe ve Bonolar	130
IV. POLİÇE VE BONODA ÖDEME REAKSİYONUNUN BAŞLAMASI	132
A- Yedi Soruda Ödeme İçin İbraz	132
1. Genel Olarak	132
2. İbrazın Konusu Nedir? Usulü Nasıldır?	133
3. İbrazın Tarafları Kimlerdir?	133
4. İbrazın Fonksiyonları Nelerdir?	134
5. İbraz Yeri Neresidir?	134
6. İbraz Yerine Geçecek Durum Nedir?	134
7. Poliçe ve Bono Ne Zamana Kadar İbraz Edilecektir? Süre Nedir?	134
8. İbraz Sürelerinin Kaçırılması ve İbrazın Sonuçları Nelerdir?	136
B- Ödeme Olgusu	137
1. Vadeden Önce	137
2. Vadede	138
3. Yabancı Ülke Parası İle Ödeme	140
4. Tevdi	141
§ 13- POLİÇE VE BONODA HAMİLİN MÜRACAAT HAKLARI	141
I. GENEL OLARAK	141
II. MÜRACAAT HAKLARININ KULLANILMA KOŞULLARI	142
A- Maddi Şartlar	142
1. Vadede	142

2. Vadeden Önce	142
B- Şekli Şart: Protesto	145
1. Genel Olarak	145
2. Protestonun Çekilebileceği Süre	145
3. Protestoyu Çekecek Mercii.....	148
4. Protesto Çekilmesinin Sonuçları	148
5. Protestodan Muafiyet	150
III. İHBAR KÜLFETİ.....	156
A- Genel Olarak İhbar ve Amacı.....	156
B- Kimler, Ne Zamana Kadar Bu Külfeti Yerine Getirir?	156
IV. MÜRACAAT HAKKININ KAPSAMI	158
A- Hamilin Müracaat Hakkının Kapsamı.....	158
1. Poliçe veya Bono Bedeli	158
2. Anapara Faizi	159
3. Temerrüt Faizi.....	159
4. Müracaat Masrafları.....	159
5. Komisyon	159
B- Ödeyen Müracaat Borçlusunun Müracaat Hakkının Kapsamı ...	160
1. Hamile Ödenen Meblağ	160
2. Temerrüt Faizi.....	160
3. Ödeyenin Yaptığı Giderler.....	160
4. Komisyon	160
V. MÜRACAAT BORÇLULARI ve ARALARINDAKİ İLİŞKİLER	161
A- Hamil, Müracaat Borçlusunu Seçmekte Serbesttir	161
B- Ödeyen Müracaat Borçlusunun Durumu	161
C- Ödeme Hakkı	162
VI. MÜRACAAT HAKKININ DÜŞMESİ	162
A- Genel Olarak.....	162
B- Müracaat Hakkının Düşme Nedenleri.....	162
1. Bazı Tür Vadeyi İçeren Poliçelerde Kabule Arz; Bazı Tür Poliçe ve Bonolarda Ödeme İçin İbrazın Yapılmaması	162
2. Süresinde Usulüne Uygun Protestonun Çekilmemesi	163
3. Protestodan Muaf Tutulmuş Bir Senedin İbraz Edilmemesi ...	163
§ 14- POLİÇE VE BONODA ZAMANAŞIMI	163
I. GENEL OLARAK	163
II. SÜRELER	164
A- Poliçede Kabul Eden Muhatap, Bonoda Düzenleyene Karşı.....	164
B- Hamilin Kendisinden Önce Gelenlere Karşı.....	164
C- Ödeyen Müracaat Borçlusunun Kendisinden Önce Gelenlere Başvurusu	165
D- Örnekler	165
III. SÜRELERİN HESABI.....	166
IV. ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ ve DURMASI	166

A- Kesilme	166
1. Genel Olarak ve Kavram	166
2. Kesilme Nedenleri.....	166
3. Zamanaşımının Kesilmesinin Sonuçları ve Etkisi.....	168
B- Durma	168
V. POLİÇE ve BONONUN ZAMANAŞIMINA UĞRAMAMASI	169
VI. ZAMANAŞIMINA UĞRAMIŞ POLİÇE, BONONUN ÇEKİN AKİBETİ....	169
§ 15- POLİÇE VE BONODA AVAL	169
I. GENEL OLARAK	169
II. AVALLE KEFALETİN KARŞILAŞTIRILMASI	170
III. AVALLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER.....	170
A- Avalin Tarafları Kimlerdir?	170
B- Aval Beyanı Nasıl Yapılır?.....	171
C- Avalin Hüküm ve Sonuçları Nelerdir?	172
1. Genel Olarak.....	172
2. Avalistin Sorumlu Olmaması ve İleri Sürülebilecek Defiler	172
3. Avalistin Hakları	173
IV. YENİ BORÇLAR KANUNU'NUN 603. MADDESİ KARŞISINDA AVALDE EŞİN DURUMU	173
§ 16- EMRE YAZILI HAVALE VE ÖDEME VAADİ.....	175
I. EMRE YAZILI HAVALE	175
II. EMRE YAZILI ÖDEME VAADİ.....	175
III. CİROSU KABİL OLAN DİĞER SENETLER	175
BEŞİNCİ BÖLÜM	
KIYMETLİ EVRAK HUKUKUNA İLİŞKİN	
DİĞER KONULAR	
§ 17- SEBESİZ ZENGİNLEŞME VE KARŞILIĞIN DEVRİ	177
I. GENEL OLARAK	177
II. SEBESİZ ZENGİNLEŞME	178
A- Genel Olarak ve Koşullar	178
B- Taraflar.....	180
C- Usul	180
III. KARŞILIĞIN DEVRİ.....	180
A- Genel Olarak.....	180
B- Kanunî İntikal.....	181
C- İradî İntikal.....	182
D- Sonuçlar	182
§ 18- ARAYA GİRME	182
I. GENEL OLARAK	182
II. ARAYA GİRME SURETİYLE KABUL	183
A- Genel Olarak ve Hâmilin Durumu	183

B- Şekil	184
C- Hukukî Sonuçları	184
III. ARAYA GİRME SURETİYLE ÖDEME.....	184
A- Genel Olarak	184
B- Hâmilin Durumu.....	185
C- Ödeyenin Durumu	185
§ 19- POLİÇE NÜSHA VE SURETLERİ.....	186
I. NÜSHA	186
II. SURET.....	187
§ 20- SENET METNİNDE DEĞİŞİKLİKLER	187
§ 21- RETRET	188

ALTINCI BÖLÜM ÇEK

§ 22- GENEL OLARAK ÇEK	189
I. GENEL OLARAK	189
II. ÇEKİN İKTİSADİ ve HUKUKİ NİTELİĞİ	195
III. ÇEKLE POLİÇENİN KARŞILAŞTIRILMASI ve ÇEKİN ÖZELLİKLERİ	195
§ 23- ÇEKİN UNSURLARI	197
I. ÇEKİN ZORUNLU İÇERİĞİ	197
A- TTK Açısından.....	197
B- 5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından	199
II. ÇEKE KONULABİLECEK İHTİYARİ KAYITLAR	202
III. ÇEKE KONULAMAYACAK KAYITLAR.....	203
IV. ÇEKTE KABUL YASAĞI ve YANSIMALARI.....	203
A- Genel Olarak.....	203
B- Kabul Yasağının Yansımaları.....	203
C- Kabul Yasağını Yumuşatmak İçin Öngörülen Çareler	204
1. Teyitli Çek.....	204
2. Garantili Çek	205
§ 24- ÇEKTE MUHATAP BANKA-DÜZENLEYEN İLİŞKİLERİ	205
I. GENEL OLARAK ÇEK ANLAŞMASI	205
II. ÇEK ANLAŞMASININ ŞEKLİ VE İÇERİĞİ	207
III. MUHATAP BANKANIN ÖZEN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	207
IV. BANKANIN ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÖZEL GÖRÜNÜMÜ: SAHTE veya TAHRİF EDİLMİŞ ÇEKİN ÖDENMESİNDEN DOĞAN SORUMLULUK.....	209
§ 25- ÇEKİN TEDAVÜLÜ.....	210
I. GENEL OLARAK	210
II. DEVİR ŞEKLİ AÇISINDAN ÇEKLER.....	211
A- Emre Yazılı Çekler ve Devir	211

1. Genel Olarak.....	211
2. Çekin Ciroosu.....	211
B– Nama Yazılı Çekler ve Devir	214
C– Hamiline Yazılı Çekler ve Devir Usulü.....	214
1. Genel Olarak.....	214
2. Devir.....	214
III. ÇEKİN KAYBEDİLMESİ.....	216
§26– ÇEKTE AVAL.....	216
§27– ÇEKİN ÖDENMESİ VE ÖDEME AŞAMALARI	217
I. GENEL OLARAK	217
II. TÜRK UYGULAMASININ YARATTIĞI BİR SORUN: ÇEKTE VADE ...	217
III. ÇEKİN İBRAZİ.....	219
A– Genel Olarak.....	219
B– Çek Nerede İbraz Edilir? Poliçe ve Bono İle Farklılık	219
1. Muhatap Bankaya İbraz.....	219
2. Muhatap Bankanın Başka Şubesine İbraz.....	219
3. Takas Odasına İbraz	219
C– İbraz Süreleri.....	220
1. Genel Olarak İbraz Süresi ve Hukuki Niteliği Nedir?	220
2. İbraz Süreleri Ne Kadardır?	220
3. İbraz Süreleri Nasıl Hesaplanır?	221
4. Çek Hukukunda İbraz Sürelerinin Önem Arz Ettiği Noktalar Nelerdir?.....	222
5. Çek İbraz Edilirse veya İbraz Süresi Kaçırılırsa Ne Olur?	223
D– Muhatap Bankanın Ödemesi.....	224
1. Genel Olarak.....	224
2. Bankanın Ödeme Sırasında Dikkat Edeceği Noktalar.....	224
3. Çekin Ödeme Şekilleri	225
E– Çekin Ödenmesini Kesintiye Uğratan Durumlar	227
1. Genel Olarak.....	227
2. Çekten Cayma.....	227
3. Ödemeden Men (Ödeme Yasağı)	229
F– Çekin Ödenmesinde İstisnai Durumlar: Ölüm, İflas, Ehliyetsizlik	230
G– Çekin Tamamen veya Kısmen Karşılıksız Çıkması: Hukuki Sonaçlar	230
1. Genel Olarak.....	230
2. Müracaat Hakkı, Doğumu ve Kullanılması	230
3. Müracaat Hakkının Kapsamı.....	231
4. Müracaat Haklarında Zamanaşımı	231
H– Karşılıksız Çek Düzenleme ile İlgili Yaptırımlar	232
1. Karşılıksız Çek Düzenleme	232
2. Yaptırım.....	233

I- Bankaların Bildirim Yükümlülüğü	235
J- Uygulamada Çek Adıyla Geçen Belgeler	235

YEDİNCİ BÖLÜM EMTİA SENETLERİ

§28- GENEL OLARAK VE UMUMİ MAĞAZALAR	237
§29- MAKBUZ SENEDİ VE VARANT	238
I. ŞEKİL	238
II. DEVİR.....	239
III. MAKBUZ SENEDİ VE VARANTLA İLGİLİ DİĞER HÜKÜMLER	241
A- Eşya ile İlgili Tasarruflar ve Senet Esası	241
B- Malın Geri Alınması ile İlgili Esaslar	241
C- Sattırma ve Başvurma Hakkı.....	242
D- Zamanaşımı	243
E- Senetlerin Kaybı.....	244
EK: 6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU VE 5941 SAYILI ÇEK KANUNU (31.1.2012 TARİH VE 6273 SAYILI KANUN İLE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER DÂHİL) İLE KIYMETLİ EVRAK HUKUKU ALANINDA YAPILAN BELLİ BAŞLI DEĞİŞİKLİKLER (ANA HATLAR)	245
KAYNAKÇA	249